

ההתנסות המעשית בתהליך ההכשרה להוראה בשנת תשע"ו: דגמים ונתונים

הכינה: פרופ' דיצה משכית

ספרות המחקר מתארת בפרוטרוט את תהליכי הכניסה למקצוע ההוראה ואת החוויות שחווים עובדי הוראה מתחילים בשלב הכניסה להוראה. המחקר גם עוסק, בין השאר, בחשיפת הקשיים הרבים של עובדי הוראה חדשים, בעולם הרגשות שלהם ובמידה שבה הם חשים שבעי רצון או תסכול מהבחירה במקצוע.

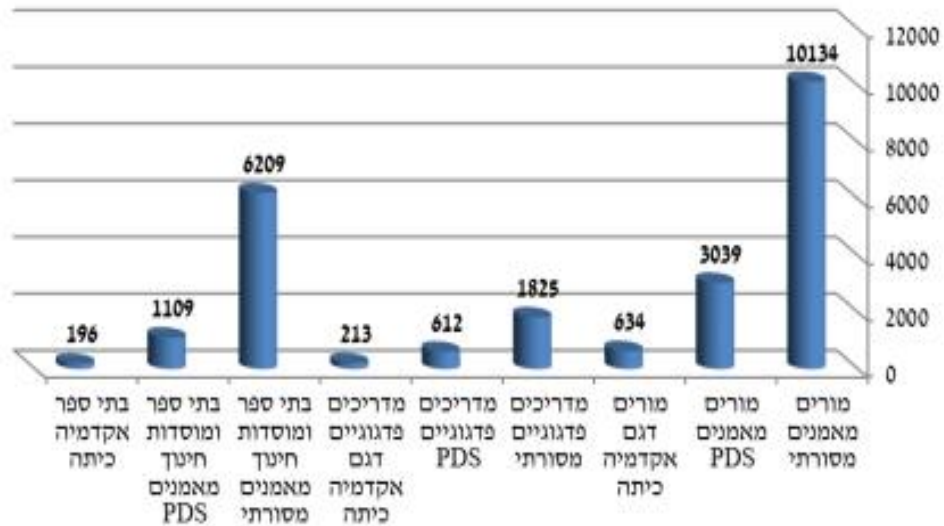
חלק מהתשובות לממצאי מחקר אלו מופנה לתהליכי ההכשרה להוראה מתוך ניסיון לבדוק באיזו מידה קיים קשר בין מודלי ההכשרה המעשית להוראה לבין טיבם של תהליכי הקליטה בעבודה החינוכית במסגרות השונות.

זיהוי תהליכי הכשרה ראויים למקצועות פרופסיונליים בכלל ולהכשרה להוראה בפרט הוא חלק מהשיח הציבורי העכשווי. אשר להוראה, המצב מורכב יותר בשל אי-ההסכמה בנוגע למאפיינים של הוראה מיטבית - המעוררת חילוקי דעות באשר להכשרה עצמה. רבים סוברים כי הכשרת מורים נדרשת לשנות את כיוונה מהכשרה המבוססת על היבטים אקדמיים לקראת הכשרה להוראה המבוססת על התנסות קלינית בשדה ההוראה, שבו מתקיימת הלמידה לא רק במוסדות המכשירים, אלא גם במסגרות חינוך תוך הקמת שותפויות בין השדה והאקדמיה. עוד קיימת כיום הסכמה כי יש להפוך את ההכשרה למשמעותית יותר עבור סטודנטים להוראה, וכי יש להדק את הקשר בין ההתנסות המעשית להוראה המתרחשת בשדה החינוך עצמו, לבין זו האקדמית המתרחשת במוסדות המכשירים. על ידי חשיפת הסטודנטים להוראה לספקטרום הרחב של העשייה בבתי הספר ובגנים תוך הכוונה להפעלת תהליכים מטה-קוגניטיביים בכל שלבי ההכשרה וההתנסות.

בישראל מתאפיינת ההכשרה המעשית להוראה בזיקה לשלושה מודלים מרכזיים: הכשרה על פי המודל המסורתי; הכשרה על פי מודלי השותפויות; והכשרה מעשית (בשנת הלימודים השלישית בעיקר) במודל אקדמיה-כתה. בשנים האחרונות עורך האגף להכשרת עובדי הוראה מעקב בדבר שילובם של מודלים אלו בהכשרה להוראה. במהלך השנים מסתמנת נטייה שעניינה בתגבור הפעלתם של דגמי הכשרה שיתופיים במכללות להוראה. המידע מתייחס למספר המעורבים בתהליך ההכשרה בכל מודל - סטודנטים להוראה, מורים מאמנים, מדריכים פדגוגיים ומוסדות חינוך.

להלן יוצגו שני גרפים המתארים את תמונת המצב של ההכשרה להוראה בשנת הלימודים תשעו:

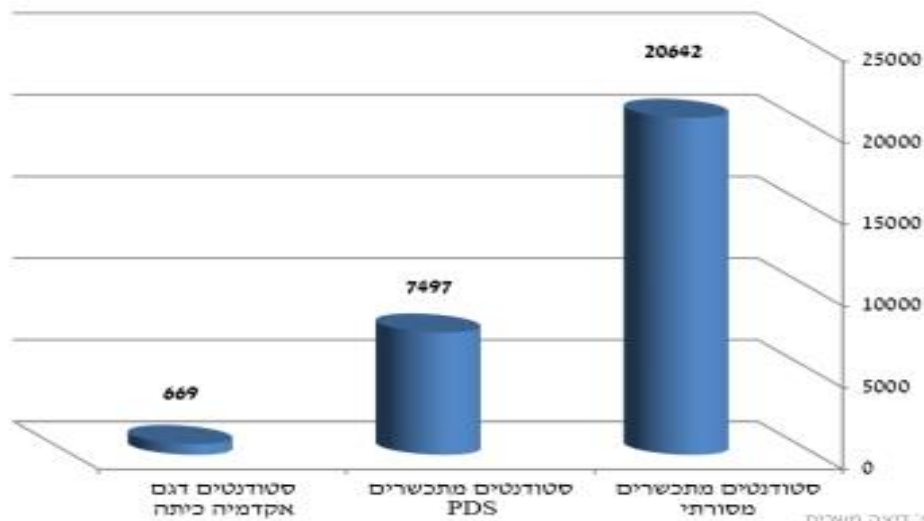
ההכשרה להוראה בזיקה לשלושה מודלי ההכשרה בשנת תשע"ו: מורים מאמנים, מדריכים פדגוגיים ובתי ספר

פרופ' דניאל משיב

5

ההכשרה להוראה בזיקה לשלושה מודלי ההכשרה בשנת תשע"ו: סטודנטים להוראה

פרופ' דניאל משיב

6

מלוחות 1 ו 2 ניתן ללמוד כי על פי הדיווח שהגישו המכללות להוראה לאגף להכשרת עובדי הוראה עסקו בשנת תשע"ו כ 2600 מדריכים פדגוגיים בהכשרה מעשית של הסטודנטים לקראת תפקידם כעובדי חינוך. מספר בתי הספר והגנים שבהם התנסו סטודנטים להוראה עמד על כ 7500 ומספר הסטודנטים להוראה עמד על כ 28.000 סטודנטים.

הדגם השכיח ביותר להכשרה להוראה היה הדגם המסורתי, אך יחד עם זאת כ 3700 מהמורים המאמנים, כ 8000 סטודנטים, כ 800 מד"פים וכ 1300 מוסדות חינוך פעלו בזיקה לדגמי העמיתות (דגמי PDS ודגם אקדמיה-כתה). ההכשרה להוראה על פי דגמים אלו מבוססת על (א) שותפות (כערך מוביל ובסיס לקידום כלל המעורבים) הלכה למעשה בין המוסדות המכשירים את המורים (מכללות ואוניברסיטאות) לבין מוסדות החינוך שהתנסות המעשית מתקיימת בהם, מהגן ועד תום התיכון; ועל (ב) שינוי משמעותי בהיקפה של ההכשרה המעשית ובמהותה.

דגמי השותפות מתפרסים על מימדים כמו: התנסות מרבית של הסטודנט בתהליכי הוראה-למידה בפועל; השתתפות הסטודנט בפעילויות פורמליות ובלתי-פורמליות מגוונות; חשיפת הסטודנט למגוון תפקידי ההוראה; הכרה מקרוב של המבנה הארגוני של מערכות החינוך; תפיסת הסטודנט כחלק בלתי-נפרד ממצבת המורים בבית הספר על כלל המחויבות המוטלות על אנשי הצוות; מעורבות של כלל השותפים בקהילות לומדות; ופיתוח דיאלוג מתמיד בין כלל המעורבים.

לוחות 3 ו 4 מציגים (במספרים) את פריסת ההכשרה להוראה (בשנים א'-ג') בזיקה לשלושה מודלי ההכשרה בין השנים תשע"א לתשע"ו

שנים	מורים מסורתיים	מורים מאמנים PDS	מורים זוגיים אקדמיים ביתה	מדריכים פדגוגיים מסורתיים	מדריכים פדגוגיים PDS	מדריכים פדגוגיים זוגיים אקדמיים ביתה	בתי ספר ומסדות חינוך מאמנים PDS	בתי ספר ומסדות חינוך מאמנים מסורתיים	בתי ספר אקדמיים ביתה
תשע"א	3510	612		610	128		1479	50	
תשע"ב	5412	1830		886	335		2904	545	
תשע"ג	7964	2256		1280	483		4285	737	
תשע"ד	9028	2642		1477	594		5113	923	
תשע"ה	9395	3233	20	1943	571	4	5103	1295	2
תשע"ו	10134	3039	634	1825	612	213	6209	1109	196

ההכשרה להוראה בזיקה לשלושה מודלי ההכשרה בשנת תשע"ו:
סטודנטים להוראה: שנים תשע"א-תשע"ו

סטודנטים מתכשרים מסורתי	סטודנטים מתכשרים PDS	סטודנטים דגם אקדמיה כיתה	
8587	1176		תשע"א
10545	3536		תשע"ב
18072	5031		תשע"ג
20197	6284		תשע"ד
18855	7174	26	תשע"ה
20642	7497	669	תשע"ו

לוחות אלו ניתן ללמוד על העלייה ההדרגתית במהלך השנים תשע"א עד תשע"ו בהכשרה להוראה בדגמי השותפות.

החשיבות המוענקת בקרב חוקרים ובקרב קובעי מדיניות להכשרה להוראה על פי מודל השותפויות-עמיתות והתרומה שיש לדגם זה על שיפור תהליכי ההכשרה להוראה, ושיפור תהליכי הקליטה למקצוע, בצד הקשיים הכרוכים במימוש המודל בפועל, מחייבים התבוננות נוספת ברכיבי ההכשרה והתהליכים הנלווים לה. במשימות אלו עוסק האגף להכשרה.